

อุตสาหกรรมการเพาะเลี้ยงกุ้งในภาคใต้

อุตสาหกรรมการเพาะเลี้ยงกุ้งในภาคใต้

การเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำ มีบทบาทต่อการขยายตัวของการเพาะเลี้ยงชายฝั่งเป็นอย่างมาก ก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ ทั้งในระดับประเทศและผู้ประกอบอาชีพการเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำ รายย่อย ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งกุลาดำจึงทำให้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว จากสถิติของกรมประมง ชี้ให้เห็นว่าพื้นที่เลี้ยงกุ้งเพิ่มขึ้นจาก 192,453 ไร่ ในปี พ.ศ. 2525 เป็น 325,925 ไร่ ในปี 2530 ดังแสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงพื้นที่เลี้ยงกุ้ง ปี 2525-2530 หน่วย: ไร่

ปี	ภาคตะวันออก	ภาคกลาง	ภาคใต้(ฝั่งอ่าวไทย)	ภาคใต้(อันดามัน)	รวม
2525	6,127	159,790	26,187	349	192,453
2526	6,127	166,837	48,642	501	222,107
2527	7,528	168,734	52,939	745	229,946
2528	8,538	173,655	70,971	1,621	254,805
2529	18,282	180,371	79,074	5,821	283,548
2530	200,182	200,788	94,048	5,911	325,925

หมายเหตุ :

1. ภาคตะวันออก ประกอบด้วย จังหวัดตราด จันทบุรี ระยอง ชลบุรี
2. ภาคกลาง ประกอบด้วย จังหวัดกรุงเทพฯ สมุทรปราการ สมุทรสงคราม
สมุทรสาคร เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์
3. ภาคใต้(ฝั่งอ่าวไทย) ประกอบด้วย จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา
ปัตตานี
4. ภาคใต้(อันดามัน) ประกอบด้วย จังหวัดระนอง กระบี่ ตรัง สตูล พังงา ภูเก็ต

ที่มา : กรมประมง 2532

จะเห็นว่าแนวโน้มของการขยายตัวนั้น อยู่บริเวณภาคตะวันออก และภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ทั้งนี้เนื่องจากว่า พื้นที่ภาคกลางมีการขยายตัวด้านการเลี้ยงกุ้งมาก่อน จึงมีความจำกัดพื้นที่มีราคาแพง และมีปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ก่อให้เกิดปัญหาด้านการจัดการการเลี้ยง และผลผลิตสูญเสีย บางรายประสบกับสภาวะทุนจนถึงการเลิกกิจการ ดังที่เป็นข่าวตั้งแต่ช่วงกลางปี 2531 เป็นต้นมา จนกระทั่งปัจจุบัน (เมษายน 2533) ก็ยังไม่สามารถฟื้นฟูสภาพแวดล้อม และการระบาคของโรคกุ้ง บริเวณภาคกลางได้ โดยเฉพาะพื้นที่แถบ จังหวัดสมุทรสาคร และสมุทรสงคราม และมีแนวโน้มว่าจะกระจายถึง จังหวัดเพชรบุรี จึงทำให้ฟาร์มเลี้ยงกุ้งแถบนี้ ต้องหยุดดำเนินการ เพราะยังมีความเสี่ยงสูง และไม่แน่ใจว่าจะสามารถควบคุม ผลผลิตให้ได้ติดเดิมหรือไม่ จึงเป็นสาเหตุให้การขยายตัวของพื้นที่เลี้ยงไปยังภาคอื่นๆ ด้วยอัตราที่เร็วยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภาคใต้ฝั่งตะวันออกแถบ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลา ซึ่งคาดว่าในปี 2533 นี้มีการขยายตัวของพื้นที่เลี้ยงในบริเวณนี้ ไม่ต่ำกว่า 50,000 ไร่ ภายในปีเดียว

ส่วนภาคใต้ฝั่งอันดามันนั้น การขยายตัวจะช้ากว่า ทั้งนี้เนื่องจากสภาพภูมิประเทศทำให้การจัดการในการก่อสร้างยุ่งยากกว่า และพื้นที่ชายฝั่งส่วนใหญ่จะเป็นป่าชายเลนในเขต ก. ซึ่งเป็นเขตอนุรักษ์ไม่สามารถดำเนินการใดๆ ในเขตนี้ได้

นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการขยายตัวในการผลิตกุ้งกุลาดำ ได้แก่ การลดลงของการผลิตกุ้งในบางประเทศ และความต้องการทางตลาดโลกยังคงสูง ดังแสดงตามตารางที่ 2 และ 3 ที่แสดงให้เห็นถึงการนำเข้ากุ้งของผู้นำเข้ารายใหญ่ของโลกคือ ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา

จะสังเกตเห็นว่าผู้ส่งออกนั้นมาจากประเทศที่มีแนวโน้มในการส่งออกกุ้งให้ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ลดลง ได้แก่ ไต้หวัน ซึ่งเคยส่งออกให้ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกาถึง 50,000 และ 17,000 ตัน ในปี 2530 หลังจากนั้นก็ลดลงเป็นอย่างมาก เนื่องจากไต้หวันประสบกับปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมและโรคระบาดทำให้การผลิตกุ้งกุลาดำไม่ได้ผล จึงทำให้ผู้ผลิต 3 รายอื่นพยายามเข้า ไขมีส่วนแบ่งของตลาดเพิ่มขึ้น รวมทั้งประเทศไทยด้วย อีกประการหนึ่งก็คือ ตลาดบางแห่ง เช่น สหรัฐอเมริกา และยุโรป ยังอาจจะไม่คุ้นเคยกับกุ้งกุลาดำ เนื่องจากบริโภคกุ้งขาวมาเป็นเวลานาน หากมีการประชาสัมพันธ์และแนะนำการนำกุ้งกุลาดำไปบริโภคก็จะทำให้แนวโน้มในการส่งออกกุ้งกุลาดำยังขยายตัวได้อีก แม้ว่าจะมีสถานการณ์ราคากุ้งตกต่ำ เมื่อกลางปี 2532 ก็ไม่ได้ทำให้ผู้เพาะเลี้ยงกุ้งลดจำนวนลง เพราะมีความมั่นใจในการจำหน่ายและดำเนินการด้านการตลาดให้มีประสิทธิภาพขึ้น ประกอบกับ พื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้งของประเทศไทยเองก็ประสบปัญหาไม่สามารถให้ผลผลิตที่ดีได้ จึงส่งผลให้ราคากุ้งสดเพิ่มขึ้นในเวลาต่อมา

ตารางที่ 2 แสดงปริมาณการนำเข้ากุ้งสดแช่แข็งของญี่ปุ่น แยกตามประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญ

หน่วย : ตัน

	2526	2527	2528	2529	2530	2531	มค-พย 2532	สัดส่วน (ร้อยละ)
อินโดนีเซีย	21,767	24,105	24,357	27,782	30,813	38,648	45,142	19.09
ไทย	7,542	6,742	7,371	8,945	11,560	21,933	34,522	14.59
สาธารณรัฐ								
ประชาชนจีน	5,778	10,307	10,664	18,723	27,890	37,989	31,270	13.22
อินเดีย	36,912	38,498	36,235	36,728	36,476	31,965	27,453	11.61
ฟิลิปปินส์	4,828	5,096	5,986	8,402	11,794	18,635	17,036	7.20
กัวนิแลนค์	879	2,632	6,247	9,477	12,939	13,874	15,109	6.39
เวียดนาม	3,536	5,104	6,974	9,361	11,743	16,475	13,779	5.83
ออสเตรเลีย	11,097	10,206	10,544	9,457	9,917	9,263	7,604	3.21
ไต้หวัน	11,052	16,494	21,771	37,824	49,230	20,857	6,773	2.86
บังคลาเทศ	3,726	5,943	7,428	7,250	5,969	6,020	4,223	1.79
มาเลเซีย	1,300	467	4,713	4,698	4,034	13,779	2,751	1.76
อื่นๆ	41,057	43,480	40,622	34,198	33,526	29,062	30,881	13.05
รวม	148,628	169,079	182,192	212,805	245,891	258,232	236,548	100.00

หมายเหตุ

1. ปี 2532 คิดตั้งแต่เดือน มกราคม - พฤศจิกายน
2. สัดส่วนคิดของปี 2532

ที่มา INFOFISH Trade News

แนวโน้มในการขยายพื้นที่ผลิตกึ่งกลาดำค่อนข้างชัดเจนว่า จะขยายตัวมากแถบพื้นที่ภาคใต้ ผังอำเภอไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเลี้ยงกุ้งให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน ทางคณะวิจัยจึงได้ทำการศึกษาปัญหาเบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการผลิตกึ่งกลาดำ ให้ครอบคลุมถึงด้านการเพาะเลี้ยง (การผลิตลูกพันธุ์ การอนุบาล การจัดการเลี้ยง) และการแปรรูปกุ้ง ซึ่งในที่นี้จะได้กล่าวถึงรายละเอียดด้านการเพาะเลี้ยงกุ้ง และใน ส่วนที่ 2 จะกล่าวถึงการแปรรูปกุ้งต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อทำการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในการเลี้ยงกุ้งของภาคใต้ โดยเน้นพื้นที่ภาคใต้ฝั่งตะวันออกแถบจังหวัด สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลา โดยที่จะเน้นที่ผู้เพาะเลี้ยงรายย่อย (บุคคลเป็นเจ้าของไม่ได้ดำเนินการในรูปของบริษัท จำกัด หรือห้างหุ้นส่วน จำกัด) และรวบรวมสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา

วิธีการศึกษา

ใช้แบบสอบถาม โดยได้กระจายแบบสอบถามตามพื้นที่เลี้ยงกุ้งที่สำคัญคือ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี, อำเภอปากพนัง และอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช, อำเภอระโนด อำเภอสทิงพระ และอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยที่รายละเอียดของแบบสอบถามได้แสดงในภาคผนวกและมีสถานประกอบการที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม รวม 50 ราย

ตารางที่ 3 แสดงปริมาณการนำเข้ากุ้งสดแช่แข็งจากสหรัฐอเมริกา แยกตามประเทศผู้ส่งออก

หน่วย:ตัน

	2526	2527	2528	2529	2530	2531	มค-พย 2532	สัดส่วน (ร้อยละ)
สาธารณรัฐ								
ประชาชนจีน	864	1,454	3,136	9,409	19,233	47,317	40,798	19.69
เอกวาดอร์	23,364	21,182	19,371	28,182	46,045	47,161	34,736	16.76
เม็กซิโก	38,454	37,091	30,682	33,818	39,136	28,814	24,224	11.69
ไทย	8,772	8,272	11,136	10,955	10,955	10,739	20,209	9.75
อินเดีย	13,682	10,500	10,909	11,091	12,909	14,592	12,206	5.89
ปานามา	7,409	4,709	8,954	9,909	7,545	6,685	7,326	3.54
บราซิล	6,636	9,000	11,500	9,045	7,545	9,042	7,187	3.47
ฟิลิปปินส์	578	1,116	2,151	2,097	2,563	2,830	5,875	2.84
อินโดนีเซีย	727	847	910	1,042	1,671	1,736	5,557	2.68
บังคลาเทศ	1,610	1,494	1,936	2,756	4,673	5,288	4,882	2.36
ปากีสถาน	3,075	4,899	5,145	6,505	8,010	6,599	4,064	1.96
ไต้หวัน	5,045	8,310	13,454	15,727	16,864	7,877	3,077	1.48
อื่น ๆ	44,966	46,762	43,724	41,329	40,220	39,876	37,074	17.86
รวม	155,182	155,636	163,591	181,865	217,409	228,555	207,218	100.00

ผลการสำรวจ และวิจารณ์

1 ข้อมูลทั่วไป ได้แสดงร้อยละของผู้ตอบแบบสำรวจในรายละเอียดค้ำต่าง ๆ ตามตารางที่ 4 ซึ่งจะเห็นได้จากการประกอบการด้านการเพาะเลี้ยงกุ้งนี้ จะแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

- ก. ประกอบกิจการด้านโรงเพาะฟักอย่างเดียว
- ข. ประกอบกิจการฟาร์มเลี้ยงอย่างเดียว
- ค. ประกอบกิจการ โรงเพาะฟัก และฟาร์มเลี้ยง

การประกอบกิจการโรงเพาะฟักและฟาร์มเลี้ยงนี้มีจำนวนอยู่ไม่มากนัก และต้องใช้เงินลงทุนเริ่มต้นไม่ต่ำกว่า 2,000,000 บาท จึงทำให้ผู้ดำเนินการรายย่อยต้องเลือกประกอบการประเภท ก หรือ ข ขึ้นอยู่กับความชำนาญ ทักษะและความสามารถที่จะดำเนินการให้ได้ผลในอนาคต โดยที่กิจการประเภท ก, ข และ ค คิดเป็นร้อยละ 10, 86 และ 4 ตามลำดับ ส่วนนี้จะมีความสัมพันธ์กับรายละเอียดค้ำอื่น เพราะว่ามรูปแบบการจัดที่แตกต่างกันไปตามการประกอบการนี้ แต่ก็มีข้อสังเกตว่า ยังคงมีผู้สนใจในการเพาะเลี้ยงกุ้งมาก แม้ว่าจะต้องเช่าที่ดินเพื่อดำเนินการมากถึงร้อยละ 28 และผู้ประกอบการยังมีเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ที่จะต้องใช้ประกอบการจัดการเองน้อยมาก บางรายก็ใช้วิธียืมจากฟาร์มข้างเคียง ส่วนใหญ่ไม่มีการใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์ แต่ใช้ประสบการณ์และการพิจารณาด้วยสามัญศาสตร์ ฤดูกาล ทดแทน ซึ่งยังมีความไม่แน่นอนเกิดขึ้นอยู่เสมอ และเป็นปัญหาในการจัดการมาก เพราะทำให้การจัดการไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ประกอบกับผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงความสำคัญ วิธีการใช้และดูแลรักษาเครื่องมือวิทยาศาสตร์เหล่านี้ และบางครั้งผู้ประกอบการคิดว่าเครื่องมือมีราคาแพง และไม่จำเป็น

ผู้ประกอบการจะได้น้ำเลี้ยงกุ้งจากแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ และระบายน้ำลงสู่แหล่งรับน้ำตามธรรมชาติโดยตรง เนื่องจากส่วนใหญ่อยู่ห่างจากแหล่งน้ำไม่มากนัก (10-300 เมตร) สำหรับรายที่อยู่ห่างแหล่งน้ำธรรมชาติมักจะมีคูรับน้ำไปเชื่อมอีกทอดหนึ่ง มีร้อยละ 12 ของผู้ประกอบการที่ได้มีการบำบัดน้ำทิ้งก่อนปล่อยสู่แหล่งน้ำ ซึ่งการบำบัดดังกล่าวคือ เป็นการระบายน้ำทิ้งจากบ่อลงสู่คูระบายน้ำที่มีความยาวตามพื้นที่และปล่อยให้มีการตกตะกอนก่อน ตามการไหลของน้ำเอง แล้วจึงไหลลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติต่อไป

ตารางที่ 4 แสดงสัดส่วน (ร้อยละ) ของข้อมูลทั่วไปจากการสำรวจ

ข้อมูล	ร้อยละของผู้ประกอบการที่สำรวจ
1. การประกอบการ	
1.1 การเพาะปลูก	10
1.2 การอนุบาลตัวอ่อนระยะแรก	0
1.3 การเลี้ยงกุ้งในนากุ้ง	86
1.3.1 เลี้ยงแบบกึ่งพัฒนา	18
1.3.2 เลี้ยงแบบพัฒนา	82
1.4 โรงเพาะพักและนากุ้ง	4
2. การถือครองที่ดิน	
2.1 เจ้าของ	70
2.2 นิคมสหกรณ์	10
2.3 เช่า	20
3. น้ำจืดที่ใช้ผสม	
3.1 บ่อน้ำตื้น	20
3.2 เจาะน้ำบาดาล	20
3.3 แหล่งน้ำธรรมชาติ	60
4. เครื่องสูบน้ำ	
4.1 เครื่องยนต์น้ำ	56
4.2 ท่อพญานาค	30
4.3 ปัมสูบน้ำ	14
5. เครื่องมือวิทยาศาสตร์ที่ใช้	
5.1 เครื่องวัดออกซิเจน	2
5.2 เครื่องวัดความเค็ม	10
5.3 เครื่องวัดความเป็นกรด-ด่าง	14
5.4 เทอร์โมมิเตอร์	12
5.5 กล้องจุลทรรศน์	0
5.6 ไม่มี	62

ข้อมูล**ร้อยละของผู้ประกอบการที่สำรวจ**

6. เครื่องเพิ่มอากาศ	
6.1 กังหันตีน้ำ	60
6.2 เครื่องพ่นอากาศในน้ำ	20
6.3 เครื่องพ่นน้ำที่ผสมอากาศลงใต้น้ำ	2
6.4 ไม่ใช้	18
7. การบำบัดน้ำทิ้ง	
7.1 มี	12
7.2 ไม่มี	88
8. การระบายน้ำทิ้ง	
8.1 คลองสาธารณะประโยชน์	54
8.2 แ่งน้ำ	14
8.3 ทะเล	32

2. การเพาะพริก

2.1 การเพาะพริกช่วงแม่กึ่งถึงการผลิตออกสู่ระยะเวลาเฉลี่ย

เนื่องจากเรื่องนี้เป็นการประกอบการที่ค่อนข้างใช้เทคนิคสูง ต้องมีความละเอียด ความชำนาญการมาก จึงทำให้มีผู้ประกอบการด้านนี้มักราย สรุปลผลการสำรวจได้ดังนี้

2.1.1 ความรู้ในการเพาะพริก จะได้จากการเข้ารับการฝึกอบรมจากสถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการ เช่น กรมประมง เรียนรู้จากเพื่อนฝูง และเรียนรู้ ด้วยตนเอง ซึ่งทุกรายจะได้รับความรู้มาจากทุก ๆ ทาง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการผลิตนอเฉลี่ยให้ได้ผลดี และแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นทางวิชาการอย่าง ไม่มีขีดจำกัด

2.1.2 สถานที่ ที่ใช้ในการผลิตนอเฉลี่ย จะใช้พื้นที่ไม่มากนักและต้องอยู่ติดทะเล จึงจะดีที่สุด โดยใช้พื้นที่ 64-1,800 ตารางเมตร ขึ้นอยู่กับแผนการผลิต และบ่อนี้มีความจุน้ำ ได้ 8-30 ลูกบาศก์เมตร ขึ้นอยู่กับเทคนิคที่จะนำมาใช้

2.1.3 พ่อ-แม่พันธุ์ ได้แก่ การซื้อจากผู้รวบรวมพ่อ-แม่พันธุ์ จากทะเลของจังหวัดสตูล และตรัง จำนวนพ่อ-แม่พันธุ์ที่ใช้แตกต่างกันไป โดยโรงเพาะพริกขนาดใหญ่จะ ใช้พ่อ-แม่พันธุ์อย่างต่ำตั้งแต่ 30 คู่ขึ้นไป และต้องการ 10 รุ่น/ปี ด้านโรงเพาะพริกขนาดเล็ก ใช้แม่กึ่งไข่แม่อย่างเดียวนำมาใช้เพาะพริก ครั้งละ 5-10 ตัว และหากมีการเลี้ยงพ่อ-แม่พันธุ์ด้วยก็จะ ใช้อาหารสดจำพวก หอยตลับ หอยแครง ปลาหลังเขียว ปลาหมึก และปูม้า บางครั้งให้เพรียง และอาหารสำเร็จรูปเสริมบ้าง และการขาดแคลนพ่อ-แม่พันธุ์มักจะเกิด ในช่วงเดือน มกราคม, พฤษภาคม และกรกฎาคม

2.1.4 คุณภาพน้ำ มีความไม่แน่นอนเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล โดยเฉพาะความเค็มของน้ำ มีการปนเปื้อนของเชื้อโรคไวรัส ไคซัว และสาหร่าย ทำให้อัตราการฟักของไข่ไม่ดี และคุณภาพของนอเฉลี่ยมีความแข็งแรงไม่แน่นอน

2.1.5 การจัดสรรนอเฉลี่ย มีทั้งจำหน่ายโดยตรง และนำไปอนุบาลเพื่อผลิตกุ้งฟิตต่อไป

2.2 การอนุบาลตัวอ่อน (นอเฉลี่ย-กุ้งฟิต)

การอนุบาลตัวอ่อนระยะนอเฉลี่ยถึงกุ้งฟิตก็เป็น เรื่องที่ต้อง ใช้ความชำนาญการเฉพาะทางค่อนข้างมาก จึงทำให้มีผู้ประกอบการมีน้อยรายเช่นกัน และผลจากการสำรวจ สรุปลได้ดังนี้

2.2.1 ความรู้ในการอนุบาล ผู้ประกอบการด้านนี้จะ ได้ความรู้ในการอนุบาลผสมผสานกันหลายทาง ได้แก่ การเรียนรู้ตนเองตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลายและมีสาเหตุแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมและ

การจัดการ จึงทำให้ต้องเรียนรู้และหาทางควบคุมแก้ปัญหาอย่างฉับพลันหากแก้ไขไม่ทัน ลูกกุ้งก็จะตายได้รวดเร็วมาก ประเด็นนี้จึงมีความสำคัญต่อการเพิ่มทุนความรู้ขึ้นตลอดเวลา นอกจากนี้ ความรู้ในการอนุบาล ยัง ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ประกอบกิจการด้านนี้ด้วยกัน ศึกษาจากตำราเอกสารเพื่อเป็นหลักและแนวทางในการดำเนินงาน และการเข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามแต่โอกาสที่จะเอื้ออำนวยให้

2.2.2 ขนาดของโรงเพาะฟัก แยกต่างกันไปตามปริมาณการผลิตและการลงทุน โดยทั่วไปจะมีขนาดพื้นที่บ่อซีเมนต์ที่ใช้อนุบาลตั้งแต่ 50-2,000 ตารางเมตร ความจุน้ำ 10-30 ลูกบาศก์เมตร/บ่อ และใช้เวลาอนุบาล 25-30 วัน/รุ่น มีอัตราการรอดวัยละ 15-40

2.2.3 อาหารที่ใช้ ส่วนใหญ่ใช้อาหารธรรมชาติที่ต้องเตรียมขึ้นมา และใช้อาหารสำเร็จรูป ช่วงกลางและปลายของการอนุบาล

2.2.4 โรค มีปัญหาเรื่องของโรคที่พบบ่อยมาก ได้แก่ พวกโปรโตซัว แบคทีเรีย และสาหร่ายทะเลที่รบกวนลูกกุ้ง

2.2.5 คุณภาพน้ำ มีการเปลี่ยนแปลงคุณภาพน้ำตามฤดูกาล ทำให้มีปัญหาระยะ ความเค็มเปลี่ยนแปลงมาก น้ำมีความขุ่น มีโรค และสาหร่ายปะปนเข้ามา

2.2.6 การจัดสรรลูกกุ้ง มีการจัดจำหน่ายลูกกุ้งให้แก่ผู้เลี้ยงโดยตรง มีบ้างบาง ครั้งที่ต้องขายผ่านให้นายหน้า ยกเว้นผู้ประกอบการบางรายที่มีฟาร์มเลี้ยงกุ้งเองด้วยก็จะจำหน่าย ลูกกุ้งส่วนที่ผลิตเกินความต้องการให้แก่ผู้เลี้ยงรายอื่น ๆ

3. การเพาะเลี้ยงกุ้งในฟาร์ม

การเพาะเลี้ยงกุ้งในฟาร์มมีผู้ประกอบกิจการนี้ค่อนข้างมาก และมีวิธีการผลิต 2 แบบ ใหญ่ ๆ คือ ร้อยละ 18 ของผู้เลี้ยงใช้วิธีการเลี้ยงแบบกึ่งพัฒนา ซึ่งจะเป็นการปล่อยลูกกุ้งเสริม เข้าไปในบ่อกักน้ำที่มีขนาดพื้นที่ค่อนข้างใหญ่ (15-50 ไร่/บ่อ) อาศัยความสมบูรณ์ของธรรมชาติ เป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้พื้นที่ 20-30 ไร่/บ่อ และมีจะมีรายละ 1-3 บ่อ ส่วนอีกร้อยละ 82 ของผู้เลี้ยงจากการสำรวจจะเป็นผู้เลี้ยงแบบพัฒนา ซึ่งใช้บ่อขนาดเล็กลง ซึ่งมีขนาดตั้งแต่ 2 -10 ไร่ 1 บ่อ ขึ้นอยู่กับกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ และเงินลงทุนจำนวนบ่อมีตั้งแต่ 1-10 บ่อ/ราย ส่วนใหญ่จะเป็นบ่อขนาด 2-4 ไร่ และมี 2-4 บ่อ/ราย โดยที่ผู้เลี้ยงกุ้งมักจะเรียนรู้การเลี้ยงกุ้ง ด้วยตนเอง ค้นคว้าจากตำราเอกสาร มีประมาณร้อยละ 20 ที่ได้รับการศึกษาจากสถานศึกษา หรือมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ดูแลให้

ส่วนผลการสำรวจปัจจัยอื่นๆ นั้น ได้แสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหาของผู้เลี้ยงกุ้งด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังแสดงตามตารางที่ 5 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ปัญหาส่วนใหญ่อยู่นอกเหนือความสามารถในการแก้ไขแต่เพียงลำพังของผู้เลี้ยง เพราะเป็นปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ไม่ว่าจะเป็นแหล่งพันธุ์กุ้ง ปัญหาด้านอาหาร โรคพยาธิ สภาพแวดล้อม และการตลาด บางส่วนเป็นปัญหาด้านการจัดการ ได้แก่ การเตรียมบ่อให้มีความอุดมสมบูรณ์ การควบคุมปริมาณการให้อาหาร ความถี่ในการให้อาหาร การควบคุมรักษาโรค ซึ่งเป็นปัญหาหลักในการจัดการที่ผู้ประกอบการยังขาดความชำนาญ อาศัยการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ผู้ที่แนะนำบางครั้งก็ก่อให้เกิดปัญหา เพราะแนะนำผลิตภัณฑ์ที่ไม่สอดคล้องกับสาเหตุ มีการให้ยาหรือสารเคมีที่ไม่เหมาะสมเกิดขึ้น ทำให้สภาพแวดล้อม ระบบนิเวศภายในบ่อเลี้ยงเปลี่ยนแปลงไปอีก จึงส่งผลเสียต่อผลผลิต นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความเชื่อของผู้เลี้ยงที่ต้องการให้ผลผลิตสูง มีการปล่อยกุ้งในอัตราความหนาแน่นที่สูงมาก (50-80 ตัว/ตารางเมตร) เพื่อที่จะให้ได้ผลผลิตที่สูง จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อคิดตามมาหลายด้าน ทั้งวิธีการเลี้ยงที่ต้องมีความประณีตมากขึ้น และการดูแลป้องกันมากขึ้น หรือของเสียที่ถูกปลดปล่อยจากฟาร์มลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติมากขึ้น มีการปนเปื้อน กระจายไปสู่อบ่อต่าง ๆ ในพื้นที่ที่กระแสน้ำจะพัดพาการปนเปื้อนนั้นไปถึง ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่ออย่างรุนแรง ในแถบภาคกลางมาแล้ว จากการสำรวจพบว่าผู้ประกอบการผู้เลี้ยงบริเวณภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยนี้ ก็มีความวิตกกังวลต่อปัญหาสภาพแวดล้อมนี้มาก แต่ก็ยังมีผู้ประกอบการที่ยังเลี้ยงกุ้ง โดยมุ่งหวังที่จะให้ได้ผลตอบแทนโดยเร็วในระยะสั้นไม่ได้คำนึงถึงผลระยะยาว ซึ่งจะสังเกตว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คาดว่า จะมีแนวโน้มของการขยายตัวของ การเลี้ยงกุ้งแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยมาก และจะมีความสามารถในการใช้พื้นที่ได้อีก 3-5 ปี ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้เลี้ยงยังไม่ได้คำนึงถึงการผลัดในระยะยาวและใช้วิธีการเลี้ยงที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผลผลิตของตัวเองและผู้เลี้ยงรายอื่นมากนัก เหตุการณ์ที่สนับสนุนแนวคิดนี้อีกประการหนึ่งก็คือ ช่วงที่ทำการสำรวจ (ตค.-ธค. 32) เป็นช่วงที่ราคากุ้งอยู่ในสภาวะที่ตกต่ำมากเป็นประวัติการณ์ คือ กุ้งขนาด 30 ตัว/กก. มีราคาประมาณ 95-115 บาท/กก. ผู้เลี้ยงจึงอาจมีแนวคิดที่จะเพิ่มผลผลิตไว้ให้มากขึ้นไปอีก นอกเหนือไปจากความพยายามที่จะลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลง หรือค่าเนิ่นการด้านอื่น ๆ ในการที่จะยกระดับราคากุ้ง จึงเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วง ในการที่จะสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ในการเลี้ยงกุ้งเพิ่มให้ ผู้เลี้ยงมีความมั่นคงในอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งสภาพการตลาดต้องเอื้ออำนวยด้วยเช่นกัน ประกอบกับ พื้นที่ที่ใช้ในการเลี้ยงใช้น้ำเค็ม หรือน้ำกร่อยหากไม่เลี้ยงกุ้งแล้ว ก็เป็นการยากที่จะเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อการผลิตทางการเกษตรแขนงอื่น แม้จะปรับพื้นที่เป็นเขตอุตสาหกรรมที่อยู่อาศัยหรือเพื่อกิจกรรมอื่นใด ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายสูงชันในการปรับปรุงพื้นที่ค่อนข้างมาก

ตารางที่ 5 แสดงสัดส่วน (ร้อยละ) ของปัญหาที่ผู้ประกอบการฟาร์มกุ้งที่สำรวจ

ข้อมูล	ร้อยละของจำนวนผู้ประกอบการที่สำรวจ
1. ปัญหาเรื่องลูกกุ้งในช่วงอาทิตย์แรกที่ปล่อยสู่อบเลี้ยง	
1.1 มีการตายเกิดขึ้นไม่ทราบสาเหตุ	18.6
1.2 ลูกกุ้งไม่ค่อยแข็งแรง	11.6
1.3 บ่อมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	37.2
1.4 ไม่มีปัญหา	32.6
2. ปัญหาด้านอาหาร	
2.1 หาซื้อยาก	9.3
2.2 ราคาแพง	41.9
2.3 คุณค่าอาหารไม่แน่นอน	32.6
2.4 ขาดความรู้เรื่องอาหารและการให้อาหาร	16.2
3. ปัญหาเรื่องโรค	
3.1 ไบโรโตซัว	11.6
3.2 แบคทีเรีย	34.9
3.3 เชื้อรา	30.2
3.4 สภาพแวดล้อม	23.2
3.5 ไม่ทราบสาเหตุ หรือมีหลายสาเหตุร่วมกัน	65.0
4. ปัญหาด้านคุณภาพน้ำ	
4.1 ความเค็มต่ำ-สูง	93.0
4.2 น้ำขุ่นมาก	81.4
4.3 มีโรคพยาธิปะปนมากับน้ำ	100.0
4.4 มีสาหร่ายปะปนเข้ามา	46.5
5. ปัญหาอื่น ๆ ด้านการจำหน่ายกุ้ง	
5.1 ราคากุ้งต่ำ	90.7
5.2 ติดต่อหาดตลาดยาก	11.6
5.3 ขั้นตอนการขายมากเกินไป	9.3
5.4 คุณภาพกุ้งไม่ดีพอ	11.6
5.5 ไม่รู้ข่าวสารด้านการตลาด	34.9

สรุป ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไข

1. ปัญหาด้านสาธารณสุข

- การคมนาคมไม่สะดวกไม่ทั่วถึง
- การสื่อสารขาดแคลน
- ขาดแคลนไฟฟ้า และไม่พอเพียง

ข้อเสนอแนะ

- 1.1 การสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ ควรมีการกระจายให้มาก เพราะบริเวณที่เลี้ยงกุ้งเป็นชุมชนที่มีประชาชนหนาแน่น
- 1.2 รัฐควรส่งเสริมการเดินสายไฟฟ้า เพื่อพัฒนาชุมชน และปรับอัตราค่ากระแสไฟฟ้า และดูแลอย่าให้กำลังไฟฟ้าตก เพราะทำให้เครื่องให้อากาศเสียหาย

2. ปัญหาปริมาณ คุณภาพน้ำ และสภาพแวดล้อม

- น้ำมีการปนเปื้อน จากสารแขวนลอย สิ่งเจือปนในน้ำ และโรคพยาธิ
- การกระจายน้ำเสีย ระบายน้ำลงสู่คลองโดยตรง และมีการวิ่งเล่น
- ขาดแคลนน้ำจืดที่ใช้ในการอุปโภค และบริโภค

ข้อเสนอแนะ

- 2.1 ให้คำแนะนำเรื่องการเตรียมน้ำให้ดี สำหรับทั้งของโรงเพาะฟัก และฟาร์มเลี้ยงตลอดจนการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้าช่วยให้เหมาะสม
- 2.2 จัดระบบชลประทานน้ำสำหรับฟาร์มเลี้ยงกุ้ง
- 2.3 กำหนดเขตส่งเสริมการเลี้ยงกุ้ง เพื่อจัดเตรียมทั้งสาธารณูปการ และระบบน้ำดื่มพร้อมทั้งน้ำใช้และการระบายน้ำอย่างถูกต้อง
- 2.4 แนะนำความรู้ในการจัดการ การเลี้ยงที่ดีเพื่อไม่ให้ น้ำที่ระบายมีการเสียจนพอกตัวจากธรรมชาติไม่ได้
- 2.5 แนะนำความรู้เกี่ยวกับ การบำบัดน้ำเสีย และศึกษาวิจัยให้สอดคล้องกับการนำไปประยุกต์ ใช้ให้สะดวก และทันต่อเหตุการณ์
- 2.6 เร่งทำการขุดลอกคูคลองให้มีการถ่ายเทน้ำได้สะดวก และรวดเร็ว

3. ปัญหาโรค

ระยะผลิตเนื้อเปลือก

- ไม่สามารถตรวจสอบได้ และไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นโรคอะไร

ระยะผลิตกึ่งพี

- มีการระบาดรวดเร็วและทำให้กึ่งตายได้มาก และมีโรคแทรกซ้อนได้ง่าย

- การวินิจฉัยโรคไม่แน่ชัด ทำให้ไม่สามารถป้องกันรักษาได้ถูกต้อง

ระยะเพาะเลี้ยงในฟาร์ม

- กึ่งตาย โดยไม่ทราบสาเหตุมาก โดยเฉพาะเดือนที่ 2 และ 3 ทำให้ผลผลิตตกต่ำ

- วินิจฉัยโรคไม่แน่ชัด

- วิธีป้องกัน และรักษาไม่แน่ชัด

ข้อเสนอแนะ

3.1 เผยแพร่ข้อมูล เรื่องโรคพร้อมทั้งวิธี การใช้ยาหรือสารเคมีในการป้องกันและรักษา

3.2 มีหน่วยงานที่ให้การวิเคราะห์โรค และแนะนำแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติให้ได้รวดเร็วทันการ

3.3 ตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานของยา หรือสารเคมีที่ใช้ หรือควบคุมผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน

4. ปัญหาอาหารกึ่ง

ระยะผลิตเนื้อเปลือก

- ไม่มีปัญหา

ระยะผลิตกึ่งพี

- คุณภาพอาหารไม่สม่ำเสมอ และไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าเหมาะสมหรือไม่

- ปริมาณอาหารที่ให้ลูกกึ่ง แต่ละระยะ ไม่แน่นอนและก่อให้เกิดการเน่าเสียในบ่อ

- อาหารราคาแพง

ระยะเพาะเลี้ยงในฟาร์ม

- ไม่ทราบว่าคุณภาพอาหารได้มาตรฐานหรือไม่

- ราคาแพงคาดว่าผู้ผลิตได้กำไรสูงมาก

ข้อเสนอแนะ

4.1 ควรกำหนดมาตรฐานคุณภาพของอาหาร

4.2 ควบคุมราคาให้มีความเหมาะสม

4.3 มีการตรวจสอบมาตรฐานการผลิตจากผู้ผลิต

5. ปัญหาพันธุ์กุ้ง

- พ่อ แม่พันธุ์มีปริมาณไม่แน่นอน ขอบซ้ำจากการจับขนส่ง ติดโรค
- คุณภาพของนอเพศเมียไม่สามารถตรวจสอบได้ ปริมาณไม่แน่นอน บางครั้งขาดแคลน
- ปริมาณลูกกุ้งลักษณะที่ดี ขาดแคลน บางครั้งลูกกุ้งติดเชื้ออ่อนแอ หรือนำมาเลี้ยงแล้ว อัตราการเจริญเติบโตต่ำ

ข้อเสนอแนะ

- 5.1 ศึกษาวิจัย และเผยแพร่การผลิต พ่อ แม่พันธุ์ หรือการดูแลให้มีความแข็งแรง สมบูรณ์ปลอดจากโรค
- 5.2 ศึกษา วิจัย และเผยแพร่เทคนิค วิธีการตรวจสอบคุณภาพนอเพศเมีย
- 5.3 หน่วยงานรัฐบาลควรเน้น การศึกษาหรือวิจัย ในการเพิ่มทุนเทคนิคให้ได้ผลผลิตที่ดี และได้ลูกกุ้งที่มีคุณภาพ และควรสนับสนุนให้เอกชนมีการขยายตัว ในการผลิตลูกกุ้งให้มากขึ้น

6 ปัญหาการตลาด

ระยะผลิตนอเพศเมีย

- ไม่มี

ระยะผลิตกุ้งที่ มีปัญหา

- ลูกกุ้งราคาต่ำ

ระยะเพาะเลี้ยงในฟาร์ม พบว่า

- ราคากุ้ง ไม่แน่นอน บางครั้งต่ำเกินไป ประกอบกับต้นทุนการผลิตสูง

ข้อเสนอแนะ

- 6.1 รัฐควรเข้ามามีบทบาทในการที่จะรักษาระดับราคา ทั้งลูกกุ้งและกุ้งเลี้ยง โดยการส่งเสริมให้มีการแข่งขันด้านการผลิตให้มากขึ้น
- 6.2 ประสานงานในการประชาสัมพันธ์ แนะนำสินค้ากุ้งกุลาดำให้แพร่หลายเป็นที่รู้จักของตลาดต่างประเทศมากขึ้น และจัดเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด ประกาศราคารับซื้อกลางให้เป็นประจำ

7 ข้อเสนอแนะทั่วไป

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะทั่วไป ในการที่จะช่วยให้การดำเนินงานเฉพาะเลียงกุ้ง ให้มีความมั่นคง กล่าวคือ

1. ความสม่ำเสมอของหน่วยงานที่จะให้คำปรึกษาแนะนำ และช่วยให้ข้อมูลในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ควรจัดดำเนินการและแจ้งผู้เลี้ยงกุ้งให้แน่ชัดถึงบทบาท หน้าที่ และการดำเนินงาน
2. การรวบรวมสมาชิกให้จัดอยู่ในรูปของสมาคม ชมรมหรือกลุ่มที่จะสามารถทำหน้าที่ต่าง ๆ ในการเป็นตัวแทนให้แก่ผู้เลี้ยงกุ้ง
3. ควรศึกษาถึงการออกกฎหมายที่จะสงวนอาชีพนี้ให้เฉพาะชาวไทย
4. เร่งดำเนินการศึกษา เพื่อกำหนดเขตการส่งเสริมเพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และวางรูปแบบการจัดสาธารณูปการให้เหมาะสมกับความต้องการในการจัดการเลี้ยงกุ้ง
5. ศึกษา วิจัย ถึงแนวทางในการลดผลกระทบจากการเลี้ยงกุ้งที่มีต่อสภาพแวดล้อม เพื่อไม่ให้เกิดมลภาวะและก่อให้เกิดผลเสียหายต่อผลผลิต รวมทั้งมลภาวะจากกิจกรรมอื่น ๆ ด้วย
6. รักษาความสงบเรียบร้อย และการปราบปรามโจรผู้ร้าย ผู้มีอิทธิพล ตลอดจนการอำนวยความสะดวกด้านกฎหมายต่าง ๆ ให้แก่ผู้ที่มีความตั้งใจในการลงทุน ประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงกุ้ง
7. สนับสนุนด้านเงินทุน ให้เป็นกองทุนดอกเบี้ยต่ำ สำหรับให้ผู้เพาะเลี้ยงกุ้งได้กู้ยืมเพิ่มค่าเนินการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อยที่เกิบบัญหาการขาดแคลนเงินทุนได้